

Erdő-ügy

Haraszi László az Erdészeti Lapok 94/6. számában összefogást kezdeményez „erdészek és ökológusok” között az „erdővagyon gyarapítása” érdekében. E cél eléréséhez a két szakterület „érdekeinek egyeztetését”, „új erdőkonceptió” kidolgozását tartja szükségesnek. Az „erdő-ügy” azonban sokkal súlyosabb és sokrétűbb annál, mint hogy ilyen módon az megoldható lehetne.

– Az erdőről ma már tudhatjuk, s tudnunk is kell, hogy az az Életnek, a Bioszférának nálunk magasabb szerveződési szintje. Az élőlényeknek, s az élőlénypopulációknak, mint alacsonyabb szerveződési szinteknek vagy alkotórészeknek nem rendelhető alá; azoknak sem egyéni, sem állami formában nem lehet tulajdona, vagyona; velük szemben nincs rendeltetése, nincs funkciója, nincs joga.

– A Bioszféra-ökoszisztéma-populáció-élőlény viszonyokat, tartós létezési feltételeket vizsgáló és feltáró tudomány az örvényrendszer szemléletű

bioszférabiológia.

Az erdőszet (a vadászathoz, a kertészethez, a mezőgazdasághoz, a város- és útéptítéshez hasonlóan) az erdő helyén, az erdő ellenében való fatemesztés (trófea-, élelmiszer-, lakás-, közlekedési eszköz előállítás) elmélete és gyakorlata. Az ökológia (a fizikához és a kémiához hasonlóan) matematikai, statisztikai formulák értelmezésének elmélete, amely szintén csak hiányos és/vagy téves képet tud adni az erdőről (vagy a Világról). Sem az erdőszet, sem az ökológia nem erdőszakma, az erdő-ügy egyiknek sem „szakmai kérdése”, még a természetvédelemmel együtt sem.

– A bioszférabiológia nem két szaktársadalom összefogásával, nem két analitikus részsakma érdekeinek egyeztetésével, hanem az *összes, erdővel foglalkozó diszciplína rész-eredményeinek szintézisével* született, az elmúlt negyven év szellemi forradalmának eredményeként. (Ennek a szellemi forradalomnak a tényét, szempontjait és eredményeit eddig sikerült ugyan elhallgatni, de a problémák azért nem tűntek el, csak súlyosbodtak.) A bioszférabiológiából pedig feladatként is és megoldásként is az következett, hogy az emberi társadalmak és az erdő, az emberi társadalmak és a Bioszféra érdekeit kell egyeztetni erdészek és természetvédők érdekeinek egyeztetése helyett. A bioszférabiológia keretén belüli erdőszakma további elhallgatása, a fatemesztés erdőellenességének természetvédelemmel való leplezése ma már vagy elméleti fogyatékosság, vagy szándékos kártétel megnyilvánulását jelenti.

– Az erdőszet társadalom (s a vadász-, vízrendező-, mezőgazdász- meg a többi természetpusztító társadalom) magától senkivel nem fog összefogni az erdőkért, az erdővagyon gyarapításáért mindaddig, amíg őket ezzel meg nem bízzák, amíg őket az erdőterület fölött hatalommal rendelkezők az eladott fáért (trófeaért, vízmentesített területért, szántóföldi termékekért stb.) fizetik. Az ökológus társadalom sem fog magától szövetséget keresni senkivel a kívánatos erdőállapot és egyéb környezetállapot, valamint ember és erdő, ember és Bioszféra kívánatos viszonyának meghatározásáért, vagyis egy erdőszakma kialakításáért, s ehhez az erdő (az Élet, a Bioszféra) létformájának, létfeltételeinek, ember-

szükségletének föltárásáért – különösen nem rendszerkutatókkal, tudományfilozófusokkal, bármilyen más diszciplína művelőivel – mindaddig, amíg őket nem ezzel bízzák meg, nem ezért minősítik és díjazták. A természetvédők megbízása is csak arra szól, hogy helyenként és időnként korlátozzák a természetrombolást, de azért ne akadályozzák, még kevésbé ellensúlyozzák.

– A megbízás nélküli összefogás hiábavaló is lenne, hiszen a jelenlegi erdőszeti ismeretekből és ökológiai elvekből nem következik az, hogy milyen a jó erdő, a jó környezet, hogy mit kell tenni, kinek és hogyan.

Hiába felel meg a tartamos erdőgazdálkodás a természetvédelemnek, ha egyik sem felel meg az erdőnek, az erdő tartamosságának.

– Erdészek és ökológusok érdekeinek egyeztetése amiatt is kifogásolható, hogy az erdők jövője nem e két „szakterület” magánügye. A hiányos és téves ismeretek miatt összefogás esetén is valószínű kudarc az egész társadalmat, a jövő nemzedékeket is érinti. Milyen alapon korlátozza bárki is a többi erdőüggyel foglalkozót, erdőügyben érintett véleménynyilvánítás terén? Ugyan miért hallgatja el az erdőszet társadalom is, az ökológus társadalom is, személyesen Haraszi László is a bioszférabiológiai ajánlatokat?

– Bizonyos erdővagyon gyarapítás elérhető erdészek ellenében is, hiszen egy terület fatemesztési, vadgazdálkodási kötelezettség, vízrendezési törekvések alóli mentesítése (valamilyen országgyűlési vagy KTM határozattal) a természetes regenerációnak megfelelő gyarapodást eredményez, amíg a szomszédos területek vagyona erre módot nyújt. Így legföljebb nem lesz elegendő nagyságú a gazdaság, nem lesz elegendő gyorsaságú a gazdagodás.

Új koncepció, új módszerek kialakítása érdekében erdészek és ökológusok szövetségére szükség nincs, hiszen a megfelelő célkitűzés és kezelési technológia készen van már, csak alkalmazása várat magára. Összefogni már csak azért kell, hogy legalább egy önkéntes vállalkozókból álló csapat megfelelő területet és megbízást kaphasson az elvek oktatására és megvalósítására.

Reménye egyébként csak annak lehet javaslatai meghallgatására és figyelembe vételére, aki maga is példát mutat mások ajánlatainak a megfontolásában. Ha az ökológusok nem állnak szóba rendszerkutatókkal, tudományfilozófusokkal bioszférabiológusokkal, akkor ne csodálkozzanak azon, hogy az erdészek is kikerüljenek, vagy éppen laikusnak, dilettánsnak nevezni igyekeznek őket. Az erdészek se nyafognak a privatizáció miatt, amíg nem tudnak vagy nem akarnak különbséget tenni erdő és erdőszet, erdő és faállomány, Forst és Wald között.

Az is igaz persze, hogy a kormány, az országgyűlés sem fog magától megbízást adni senkinek erdeink regenerációja és fenntartása érdekében. Ezért bizony keményen küzdeni kell még, s összefogás is szükséges. Ebbe a szövetségbe azonban bárki beléphet, még erdőszet és ökológus is. Mottóul csak azt ajánlatos figyelembe venni, amit az 1989-es Caracasi Jelentés fogalmazott meg:

Megoldás nem lehetséges annak a paradigmának az alapján, amelyik a válságot előidézte.

Agócs József

Az „Erdő és klíma” konferencia állásfoglalása

Mind több jel mutat arra, hogy a szén-dioxid és más üvegházhatású gázok mennyiségének rohamos növekedése az éghajlat világméretű kedvezőtlen irányú megváltozásához vezethet.

Az viszont már tény, hogy az erdők – és ez alól hazánk erdei sem kivételek – egészségi állapota fokozatosan romlik. Ebben szerepe van az éghajlatnak is, például a hazánkban az utóbbi 10-15 évben nagy gyakorisággal előfordult aszályoknak.

„Erdő és klíma” címmel konferenciára gyűltek össze a bükkaljai Noszvajon a fenti kérdések megvitatására meteorológusok, erdészek és biológusok.

Közel negyven előadás foglalkozott az éghajlatváltozás és az erdőgazdálkodás globális kérdéseivel, a hazai erdőklíma sajátosságaival, továbbá erdeink pusztulása és a klíma összefüggéseivel.

A konferencia többek között megállapította, hogy a nagyfokú csapadékhiány a fák legyengüléséhez, sőt gyakori megbetegedéséhez és pusztulásához vezetett. Ebben szerepet játszott az is, hogy bizonyos kórokozók és kártevők (gombák, rovarok stb.) elszaporodásának kedvezett az utóbbi időszak szélsőséges időjárása.

Az emberi tevékenység következtében az erdők érzékenyebbé és sérülékenyebbé váltak. Ezt a helyzetet tovább bonyolítja, hogy az esetleges éghajlatváltozás gyorsabb lehet, mint az erdei élőközösségek alkalmazkodási képessége.

A fentiek alapján a konferencia az alábbi ajánlásokat tette:

– Javítani szükséges a meglévő természetszerű erdőknek a változó klimatikus feltételekhez való adaptációs képességét. Ennek érdekében meg kell őrizni erdeink genetikai és biológiai sokféleségét. Lényegesen növelni szükséges az olyan technológiák arányát a gazdálkodásban, amelyek elősegítik a stabil erdei ökoszisztémák létrejöttét, ami által ezen erdők természetközeli állapotba juthatnak.

Ez új szemléletű gazdálkodást, és legalábbbi sátmenetileg termelési többletköltséget jelent. E kihívásnak az erdőgazdálkodás – mint termelő ágazat – csak új gazdaságpolitikai (vagyonérdekeltségi) struktúrában tud megfelelni akkor, ha megszületik az erdőgazdálkodásra hatással lévő összes korszerű jogszabály.

– Az üvegházhatás csökkentésének egyik lehetősége a Föld biomasza tömegének növelése. Ennek leghatékonyabb módja új erdők telepítése, mivel az erdők jelentős mennyiségű szénen vannak ki tartósan a légkörből. (Csak az éves növedék mennyisége cirkulál.) Erre Magyarországon hosszabb távon mintegy 1 millió ha mezőgazdasági terület áll rendelkezésre. E nagyvonalú erdőtelepítési program megvalósulását kormányzati szinten szükséges elősegíteni vonzó pénzügyi konstrukció biztosításával, valamint a földtulajdonosoknak nyújtandó szakmai segítséggel.

EFE Erdőfeltárási és Vízgazdálkodási Tanszéke: Hidegvízvölgyi Hidrometeorológiai Mérőállomás (MHM) 1993. évi adatai. Sopron, 1994.

Napjaink nem eléggé hangsúlyozott, de kétségkívül legfontosabb kérdése a vízkészletgazdálkodás ügye. Magyarország vízbeviteli lehetőségei nagyon korlátozottak, a rendelkezésre álló vízforrások egyre gyengülő mértékű vízhozamokat jeleznek, ugyanakkor a mezőgazdaság, a lakosság és az alföldi erdőgazdálkodás is egyre több vizet kíván.

Szomorú ismertetőjeleket látunk nem ritkán a Duna-Tisza közti aszálykárosodásairól, de mindez nem kerüli el hegy- és dombvidékeinket sem. A felsoroltak kellően indokolják, hogy az erdőgazdálkodásnak olyan eljárásokat, módszereket kell alkalmaznia, amelyek vízkímélők és tekintetbe veszik a csökkenő vízkészleteket.

Nehezíti ilyen eljárások kidolgozását, hogy az erdőhidrológiai kutatások rendkívül mértékben elmaradtak, rengeteg az ismeretlen a kérdésben. Igaz, hogy Szőnyi László, bölcs előrelátással, több évtizede Mátrafüreden mérőállomást létesített az erdők vízhozamra gyakorolt hatásának, hordaléklemosódásának megismerése céljából és az azóta eltelt időben Ujvári Ferenc észlelései nyomán ebből tájékozódhattunk, ez azonban édeskevés az erdő és víz kapcsolatának teljes körű feltárásához. Ezért kell örömmel üdvözlőnk a most megjelent könyvet. A Rácz Józsefnek és munkatársainak kezdeményezésére elindított észlelések hiánypótlók és jóleső tudat most az első eredményeket is kézbevenni. A pénzühiány, az anyagi nehézségek fékezték a munka indítását, a nehézségeken csak a kutatók akaratereje tudott úrrá lenni, és ha nem is született még teljes, az elképzeléseknek megfelelő részletességű eredmény, a biztató kezdetet most már megítélhetjük.

A kötet bevezetőjét Kosztka Miklós tanszékvezető írta, ezt követi Rácz József ismertetője a kutatási területről, a munka céljáról, feladatairól. majd a gyakorlati észleléseket irányító Kucsara Mihály mutatja be az észlelőhelyet, telepítési helyét. Mentés Gyula docens a digitalizált adatgyűjtésről és a hidrometeorológiai állomás felépítéséről ad tájékoztatást. Végül számos táblázatban az 1993. évi mérési adatokat tanulmányozhatjuk Kucsara Mihály szerkesztésében.

A könyv mindössze 100 példányban jelent meg. Kár, mert megérdemelné a nagyobb nyilvánosságot is. Igéretes és minden eszközzel támogatásra érdemes munkáról tesz tanúbizonyságot.

(Az ismertetőt készítette: dr. Szodfridt István)

Pusztuló tölgyeken végeztek gyökérvizsgálásokat a müncheni egyetem erdészeti növényteni intézetében. A finomgyökérzet mennyiségi vizsgálata azt mutatta, hogy a károsult állományokban teljesítőképességük lényegesen alacsonyabb, kevesebb az ép gyökércsúcs és kevesebb a mykorrhizáltság, több az elhalt közöttük. Megfigyelhető volt ez a felszínen még egészségesekeknek mutató fákban is. A durvagyökereken a fertőzöttség sötétebb foltokban, befűződéseken és duzzanatokban mutatkozott, keresztmetszetben látható volt, hogy talajlakó gombák behatolása idézte elő az elszíneződést, kambiumelhalást, helyi kalluszképződést. A gombabehatolás még a farszbe is folytatódik.

Mindez arra enged következtetni, hogy a betegség a gyökérzet erőteljes gombafertőzöttségével kezdődik a kevésbé mykorrhizált részekben, a fa vízvezető rendszerének eltömődésével folytatódik, a földfeletti részekben a korona lombvesztésében, ágak elszáradásában, a törzs kérgének leválásában, a fa pusztulásában végződik. Felderítendő a kérdés, hogy mi okozza a mykorrhizáltság elmaradását.

(AFZ 1994. 14. Ref.: Jérôme R.)